

gularibus occisis, tot civibus pro patria amissis, hostibus denique⁵ omnibus judicatis, bonisque publicatis. Neque hoc aut vindicaret Lepidus, aut sanaret. Huc me venire, & duobus exercitibus conjunctis objicere exercitum fidelissimum, auxilia maxima & temeritatis esse vidi: mihi que, si ita oppressus essem, remque publicam mecum prodidissem, mortuo non modo honorem, sed misericordiam quoque⁶ defuturum. Itaque rediturus sum, nec tanta munera perditis hominibus dari posse sinam. Ut exercitum locis habeam opportunis, provinciam tuear, etiam si ille exercitus descierit, omniaque integra servem, dabo operam, quoad exercitus huc summittatis, ⁷ parique felicitate rempublicam hic vindicetis. Nec depugnare, si occasio tulerit; nec obsideri, si necesse fuerit; nec mori, si casus incidit, pro vobis, paratior fuit quisquam. Quare hortor te, mi Cicero, exercitum huc trajiciendum quam primum cures; & matures prius, quam hostes magis corroborentur, & nostri perturbentur. In quo si celeritas erit adhibita, Respublica in possessione victoriae, deletis sceleratis, permanebit. Fac valeas, meque diligas. Fratrem meum tibi, fortissimum civem & ad omnia paratissimum, excusam literis? qui ex labore in febriculam incidit assiduum & satis molestant. Cum primum poterit istuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco reipublicae desit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo. Concupiscere me nihil oportet. Habeo te & amantissimum mei, &, quod optavi, summæ auctoritatis. Tu videris, quantum & quando tuum munus apud me velis esse. Tantum te rogo in Hirtii locum me subdas, & ad tuum amorem, & ad meam observantiam.

scit, & vereor ne ex consiliis sit corruptum. Nec enim video quem hic locum commode possit habere, & cur milites illos confutes appellavit singulares. Lambinus malit singularibus viris. Sed præstat singulari-

bus recidere. Græv.

⁵ Omnibus] Antonium secutus. Man.
⁶ Defuturum] Vide Gell. I. cap. 7. & Sanehi Minerv. lib. III. cap. 11. Græv.
⁷ Parique felicitate] Ut ad Mutinam.

CICE-

CICERO PLANCO.

XXII. **I**N te & in collega omnis spes est, diis approbanti-
bus. Concordia vestra, quæ senatui declarata literis
vestris est, mirifice & senatus & cuncta civitas delectata est.
Quod ad me scripseras de re agraria: si consultus senatus es-
set, ut quisque honorificentissimam de te sententiam dixisset,
eam secutus essem: qui certe ego fuisset. Sed, propter tarditatem
sententiarum, moramque rerum, cum ea, quæ confulebantur,
ad exitum non pervenirent; commodissimum mihi Plancoque fratri visum est,
¹ uti eo, quod ne nostro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te
ex Planci literis cognovisse. Sed si in senatus-consulto, si
ve in cæteris rebus desideras aliquid, sic tibi persuade, tantam
esse apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus amplissimæ
dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Literas
tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto. Vale.

ARG. Respondet Planco, qui agris dividen-
dendis præfici cupiebat. Anno U. C. 710. ¹ Uti eo] Vel desit, vel certe subaudi-
tur, S. C. ut infra patet. Manut.

PLANCO CIGERONI.

XXIII. **N**UNQUAM mehercules, mi Cicero, me peni-
tebit maxima pericula pro patria subire, dum,
si quid acciderit mihi, a reprehensione temeritatis absum.
Confiterer imprudentia me lapsum, si unquam Lepido ex animo
credidisset. Credulitas enim error est magis, quam culpa,
& quidem in optimi cujusque mentem facillime irripit.
Sed ego non hoc vitio pene sum deceptus: Lepidum enim
pulchre noram. Quid ergo est? Pudor me, qui in bello
maxime est periculosus, hunc casum coegit subire. Nam
² si uno loco essem, verebar ne cui obtrectatorum viderer &
Tom VII. Y y nimium

ARG. Excusat se, quod Lepido crediderit: accepto de conjunctione Lepidi & Antoni. ¹ Si non loco essem] Manut. & Lamb. nisi
tuoii nuntio, suas copias retraxisset signifi-
cans uno loco esse.

nium pertinaciter Lepido offensus, & mea patientia etiam alere bellum. Itaque copias prope in conspectum Lepidi Antonique adduxi, quadragintaque millium passuum spatium relicto confedi, eo consilio, ut vel celeriter accedere, vel salutariter recipere me possem. Adjunxi hæc, in loco eligendo, flumen oppositum ut haberem, in quo mora transitus esset: Vocontii sub manu ut essent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus, desperato adventu meo, quem non mediocriter captabat, se cum Antonio conjunxit a. d. iv. Kal. Junias: eodemque die ad me castra moverunt. Viginti millia passuum cum abessent, res mihi nuntiata est. Dedi operam deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic discessus nihil fugæ simile haberet: non miles ullus, non eques, non quidquam impedimentorum omitteretur, aut ab illis ferventibus latronibus interciperetur. Itaque pridie Non. Jun. omnes copias Isaram trajeci, pontesque, quos feceram, interrupi, ut spatium ad colligendum se homines haberent, & ego me interea cum collega conjungerem, quem triduo, cum has dabam literas, expectabam. Laterensis nostri & fidem, & animum singularem in rempublicam semper fatebor. Sed certe nimia ejus indulgentia in Lepidum ad hæc pericula perspicienda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cum in fraudem se deductum videret, manus, quas justius in Lepidi perniciem armasset, sibi asserre conatus est. In quo casu tamen interpellatus, & adhuc vivit, & dicitur victurus. Sed tamen de hoc mihi parum certum est. Magno cum dolore parridarum elapsus sum his. Veniebant enim eodem

² *Mea patientia*] *Mea patientia*, aliis magis placet. *Corradus*.

³ *Confedi*] Hoc est, castra metatus sum.

⁴ *In quo mora transitus esset*] Quod transitum retardaret. *Quærenius*.

⁵ *Vocontii*] Plin. lib. III. cap. 4.

⁶ *Sub manu*] Propinqui, Græcum loquendi genus. *Mansuet*.

⁷ *Victurus*] Non vivit: ut Vellejus libro II. Dio lib. XLVI. scriptum reliquere. *Idem*.

⁸ *Elapsus sum his*] *Disiis his*, cum o-

leret mendum, scripti ad amicissimum meum, ut is mihi, de ea quid sentiret, exponeret. Rescriptis, corruptam se jam pridem judicasse: nuper autem rarissimæ virtutis, & summæ nobilitatis hominem, Benedictum Accoltum, Ravennæ Cardinalem, quem ego honoris amplitudinique causa nomino, cum has Cicerois epistolas succisivis temporibus legendo percurreret, eam emendasse, nempe sic, *Elapsus sum his*: ut se dicat Plancus periculum bis effugisse: semel, cum ad Lepidum non accessit, neque se unquam cum

dem furore in me, quo in patriam, incitati. Iracundias autem harum rerum recentes habebant: quod Lepidum castigare non desisteram, ut extingueret bellum: quod colloquia facta improbavam: quod legatos fide Lepidi missos ad me in conspectum venire vetaveram: quod C. Catiium Vestinum, tribunum militum, missum ab Antonio ad me cum literis, exceperam. In quo hanc capio voluptatem, quod certe, quo magis me petiverunt, tanto majorem his frustratio dolore atulit. Tu, mi Cicero, quod adhuc fecisti, idem præsta, ut vigilanter nervoseque nos, qui stamus in acie, subornes. Veniat Cæsar cum copiis, quas habet firmissimas: aut, si ipsam aliqua res impedit, exercitus mittatur: cujus ipsius magnum agitur periculum. Quidquid aliquando futurum fuit in castris perditorum contra patriam, hoc omne jam convenit. Pro urbis vero salute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? quod si vos istic non defueritis, profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde reipublicæ satisfaciam. Te quidem, mi Cicero, in dies, mehercules, habeo cariorem: sollicitudineque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex amore, aut ex judicio tuo perdam. Opto, ut mihi liceat jam, præsentii pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere jucundiora. Octavo Idus Jun. Cularone, ex finibus Allobrogum.

eo voluit conjungere: quod si fecisset, ipse cum universo exercitu in Antoni potestatem, Lepido prodente, devenisset: iterum, cum audito Lepidi Antonique adventu, celeriter se recepit. *Mansuet*.

⁹ *Colloquia facta*] A Lepido cum Antonio, vel cum iis, quos ad eum Antonius miserat. *Idem*.

¹⁰ *Fide Lepidi*] Promiserat Lepidus, Antonii legatos, ab eo ad Plancium missos, cum audito Lepidi Antonique adventu, celeriter se recepit. *Mansuet*.

¹¹ *Cæsar*] C. Octavius Cæsar. *Corr*.

¹² *Cujus ipsius magnum periculum agitur*]

Erat enim ei Antonius inimicus. *Epist. 23. lib. XII. Mansuet*.

¹³ *Cularone*] *Cularo* nominatur in Tabula Itineraria Peutingeri, & in Notitia Imperii, quæ Tribunalum cohortis primæ Flavie Cularone in Sabaudia stationem habuisse docet. Unde muri Cularonensis hodieque leguntur in antiqua inscriptione portæ civitatis. Postea ab Imperatore Gratiano dicta *Gratianopolis*. In epistola L. Planci ad Ciceronem, quæ est 23. lib. X. ad Fam. legendam jam olim censuimus in ultimis verbis, *Cularone* in finibus Allobrogum, non *Civornus* ut vulgo edi solet. *Fines Allobrogum* facit *Gratianopolim*, quia ad Isaram posita est, qui Allobroges claudit, separaturque a Vocontiiis. *Sirmondus, in Sidon. Apollin. III. 14.*

PLANCUS IMP. COS. DESIGN. CICERONI S. D.

XXIV. **F**ACERE non possum, quin in singulas res merita-
que tua tibi gratias agam. Sed mehercules facio
cum pudore. Neque enim tanta necessitudo, quantam tu mi-
hi tecum esse voluisti, desiderare videtur gratiarum actionem.
Neque ego libenter pro maximis tuis beneficiis tam vili mu-
nere defungor orationis: & malo præsens observantia, indul-
gentia, assiduitate, memorem me tibi probare. Quod si mi-
hi vita contigerit, omnes gratas amicitias, atque etiam pias
propinquitates, in tui observantia, ¹ indulgentia, assiduitate
vincam. Amor enim tuus, ac iudicium de me, utrum mihi
plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie sit allatu-
rus, non facile dixerim. ² De militum commodis fuit tibi
curæ: quos ego non potentia meæ causa (nihil enim me
non salutariter cogitare scio) ornari volui a senatu: sed pri-
mum, quod ita meritis iudicabam: deinde, quod ad omnes
casus conjunctiores reipublicæ esse volebam: ³ novissime, ut
ab omni omnium sollicitatione averfos eos, tales vobis præsta-
re possem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia ⁴ inte-
gra sustinimus. Quod consilium nostrum, etsi, quanta sit a-
viditas hominum, non sine causa, talis victoriæ, scio, tamen
vobis probari spero. Non enim, si quid in his exercitiis
sit offensum, magna subsidia respublica habet expedita, qui-
bus subito ⁵ impetu ac latrocínio parricidarum resistat. Co-
pias

ARG. Se memorem beneficiorum pollice-
tur: suas copias narrat: subsidium Cæsaria-
ni aut Africani exercitus poscit: Octavianum,
ut parum reipub. amantem, carpit.
Anno U. C. 710.

¹ Indulgentia] Id est, obsequio. Cell. Mal-
lem, diligentia. Lambin.

² De militum commodis] Commoda proprie
dicuntur in re militari dona & præmia, quæ
militibus præter stipendium tribuuntur. Gre-
vius.

³ Novissime] Tiro scripsit in Pandectis,
non recte dici Novissime: adjectivum, quod
sua exeperit ætate id adverbium, ubi Fla-

vius Caper de Latinitate. Miror, inquit, id
dixisse Tironem: cum Valerius Antias libro
secundo, Mater, cum novissime agrosset,
inquit, novissime ferret. Idem 22. Quod novis-
sime nobiscum seduo fecissent. Hac Carissus
Manutius.

⁴ Integra sustinimus] Non, nihil damni
passi sumus, sed, reimp. in discrimen non
adduximus, prælium vitavimus. Confirmant
hanc sententiam ea, quæ sequuntur. Epist.
21. alio sensu dixit, Omnia, ut integra ser-
vem. Idem.

⁵ Impetu] Pro, impetui: ut Virgilius
Georg. IV. Conscubitu indulgent. Idem.

pias vero nostras notas tibi esse arbitror. In castris meis le-
giones sunt veteranæ tres, tironum vel luculentissima ex o-
mnibus una: in castris Bruti una veterana legio, altera bi-
ma, octo tironum. Ita universus exercitus numero amplissi-
mus est, ⁶ firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi
sit committendum, nimium sæpe expertum habemus. Ad hoc
robur nostrorum exercituum, sive ⁷ Africanus exercitus, qui
est veteranus, sive Cæsaris accessisset, æquo animo summam
republicam ⁸ in discrimen deducemus. Aliquanto autem
⁹ propius esse, quod ad Cæsarem attinet, videbamus. Nihil
desisti eum literis hortari, neque ille intermisit affirmare, se
sine mora venire: cum interim aversum illum ab hac cogi-
tatione ¹⁰ ad alia consilia video se contulisse. Ego tamen ad
eum Furnium nostrum cum mandatis literisque misi, si quid
forte proficere posset. Scis tu, mi Cicero, quod ad Cæsaris
amorem attinet, societatem mihi esse tecum: vel quod in
familiaritate Cæsaris, vivo illo, jam tueri eum & diligere
fuit mihi necesse: vel quod ipse, quoad ego nosse potui,
moderatissimi atque humanissimi fuit sensus: vel quod ex tam
insigni amicitia mea, atque Cæsaris, hunc filii loco, & il-
lius & ¹¹ vestro iudicio substitutum, non proinde habere tur-
pe mihi videtur. Sed quidquid tibi scribo, dolenter meher-
cule magis, quam inimice, facio. Quod vivit Antonius ho-
die, quod Lepidus una est, quod exercitus habent non con-
temnendos, quod sperant, quod audent, id omne Cæsari ac-
ceptum referre possunt. Neque ego superiora repetam. Sed
ex eo tempore, quo ipse mihi professus est se venire, si ve-
nire voluisset, aut oppressum jam bellum esset, aut in ¹² ad-
versissimam illi Hispaniam cum detrimento eorum maximo
detrusum. Quæ mens eum, aut quorum consilia a tanta glo-
ria,

⁶ Firmitate exiguus] Tirones enim mul-
tis partibus plures, quam veterani. Manut.

⁷ Africanus exercitus] Cui T. Sextius &
Q. Cornificius præerant. Corradus.

⁸ In discrimen] In discrimen Martis, si-
ve prælium rem deducere, nec dubitarem
pugnare. Cellarius.

⁹ Propius] Propior erat Cæsaris Octavian-
ni exercitus, quam Africanus. Idem.

¹⁰ Ad alia consilia] Triumphi & Consu-
latus petitionem. Corradus.

¹¹ Vestro iudicio] Testimonio adoptionis
publicæ a Pæretibus ex more descripto, &
illo Cæsaris nomine, & tot honoribus orna-
to. Idem.

¹² Adversissimam] Propter Asinium Pollio-
nem, qui ibi habet exercitum. Idem.

ria, sibi vero etiam necessaria ac salutari, avocarint, & ad cogitationem consulatus ¹³ bimestris, summo cum terrore hominum, & insulsa cum efflagitatione transfulerint, exputare non possum. Multum in hac re mihi videntur necessarii ejus, & reipublicæ, & ipsius causa proficere posse; plurimum, ut puto, tu quoque, cujus ille tanta merita habet, & quanta nemo, præter me. Nunquam enim obliviscar, maxima ac plurima me tibi debere. De his rebus, ¹⁴ ut exigeret cum eo, Furnio mandavi. Quod si, quantam debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipsum juvero. Nos interea duriore conditione bellum sustinemus, quod neque ¹⁵ expeditissimam dimicationem putamus, neque tamen refugiendo commissuri sumus, ut majus detrimentum reipublica accipere possit. Quod si aut Cæsar se respexerit, aut Africanæ legiones celeriter venerint, securos vos ab hac parte reddemus. Tu, ut instituisti, me diligas rogo, proprietique tuum esse, tibi persuadeas. v. Kal. Sext. ex caltris.

¹³ Bimestris] Aut, Quinquimestris, legendum; cum quinque menses, non duo, supersesset ad exitum anni, ut dies huic epistolæ adscripta declarat: aut Bimestris, dixit, pro, Exigui temporis. Manus.

¹⁴ Ut exigeret cum eo] Frustra Lambinus ut ageret cum eo. Atqui hoc ipsum est exigeret cum eo. Senec. epist. 28. Sic itaque me audi, tanquam mecum loquar; in secretum te

meum admitto, & te adhibito mecum exigo. Plin. lib. V. epist. 12. Ex illis enim vel precipue sentio, quamopere me diligas, cum se exegeris mecum, ut solitus cum tuo filio. Liv. XXII. cap. 49. Hæc exigentes prius turba fugientium circum, deinde hostes oppressere. J. F. Gronovius.

¹⁵ Expeditissimum] A verbo Expedit. Manus.

CICERO FURNIO S. D.

XXV. **S**I interest, id quod homines arbitrantur, reipublicæ te, ut instituisti atque fecisti, navare operam, rebusque maximis, quæ ad extinguendas reliquias belli pertinent, interesse; nihil videris melius, neque laudabilius, neque honestius facere posse: istamque operam tuam, navitatem, animum in reipublicam celeritati præturæ anteposendum censeo. Nolo enim te ignorare, quantam laudem consecu-

ARG. Modeste reprehendit in Furnio præteritam adipiscendæ præturæ sollicitationem. Anno U. C. 710.

¹ Furnio] Planci legato. Ad petendam præturam contendere cupiebat, cum nondum ipsius annus esset. Manus.

secutus sis: mihi crede, proximam Planco, idque ipsius Planci testimonio, præterea fama, scientiæque omnium. Quamobrem si quid operis tibi etiam nunc restat, id maximo opere censeo persequendum. Quid enim honestius? aut quid honesto anteposendum? Sin autem satisfactum reipublicæ putas, celeriter ad ³ comitia, quando mature futura sunt, veniendum censeo: dummodo ne hæc ambitiosa festinatio aliquid imminuat ejus gloriæ, quam ⁴ consecuti sumus. Multi clarissimi viri, cum reipublicæ ⁵ darent operam, annum petitionis suæ non obierunt. Quod eo facilius nobis est, quod non est annus hic tibi destinatus: ut, si ædilis fuisses, post biennium tuus annus esset. Nunc ⁶ nihil præmittere videre usitati, & quasi legitimi temporis ad petendum. Video autem, Planco consule, etsi etiam sine eo rationes expeditas haberes, tamen splendidiorem petitionem tuam fore, si modo ista ex sententia confecta essent. Omnino plura me scribere, cum tuum tantum consilium judiciumque sit, arbitrabar non ita necesse: sed tamen sententiam meam tibi ignotam esse volebam. Cujus est hæc summa, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione: majoremque fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus sum domi meæ, adhibito Q. fratre meo, & Cæcina, & Calvisio, studiosissimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, interesset. Omnibus probari videbatur oratio mea. Sed tu optime judicabis. Vale.

² Scientiæque omnium] Sententiæque omnium, placeret. Idem.

³ Comitia] Prætorum. Nam consulum sequentis anni necessaria non erant: cum Plancus & Brutus jam antea designati essent a Cæsare Particum bellum cogitante. Idem.

⁵ Darent operam] Foris. Non obierunt. Non venerunt ad petendum. Idem.

⁶ Nihil] Si manebis in provincia, & ad Comitia prætorum non venies. Idem.

⁴ Consecuti sumus] Quam consecutus es.

M. CICERO FURNIO S. D.

XXVI. **L**ECTIS tuis literis, quibus declarabas, aut omit- tendos Narbonenses, aut cum periculo dimican- dum; ¹ illud magis timui: quod vitatum non moleste fero. Quod de Planci & Bruti concordia scribis, in eo vel maxi- mam spem pono victoriæ. De Gallorum studio nos aliquan- do noscimus, ut scribis, cujus id opera maxime excitatum sit. Sed jam (mihi crede) ² cognovimus. Itaque jucundissi- mis tuis literis stomachatus sum in extremo. Scribis enim, si ³ in Sextilem comitia, cito te: sin jam confecta, citius, ne diutius cum periculo fatuus sis. O mi Furni, quam tu causam tuam non nosti, qui alienas ⁴ tam facile dicas! Tu nunc candidatum te putas, & id cogitas, ut aut ad comitia curras: aut, si jam confecta, domi tuæ sis: scilicet ne cum maximo periculo, ut scribis, stultissimus sis. Non arbitror te ita sentire. Omnes enim tuos ad laudem impetus novi. Quod si, ut scribis, ita sentis; non magis te, quam de te iudicium reprehendo meum. Te adipiscendi magistratus levissi- mi & divulgatissimi, si ita adipiscere, ut plerique, præpro- pera festinatim abducat a tantis laudibus, quibus te omnes in cælum jure & vere ferunt? Scilicet id agit, utrum hac pe- titione, an proxima prætor fias; non, ut ita de republica mereare, omni honore ut dignissimus iudicare. Utrum nec- scis, quam alte ascenderit? an pro nihilo id putas? Si nec- scis, tibi ignosco; nos in culpa sumus. Sin intelligis; ulla tibi est prætura, vel ⁵ officio, quod pauci, vel gloria, quam omnes

ARG. Scripserat Furnius, se ad comitia prætoria venturum. Dissuadet Cicero, comi- tiaque dilata significat. Anno U. C. 710.

¹ Illud magis timui] Ut omitteretis Nar- bonenses, quod non fecisse vos lætor. J. F. Gronov. Corradus & Quarterius de dimica- tione interpretantur.

² Cognovimus] Tua videlicet opera exci- tatum: id enim Furnius modestè signifi- cavit. Manutius.

³ In Sextilem] Indicta sunt. Cito te:

Venturum Romam. Idem.

⁴ Tam facile dicas] Docere causam dicitur, qui pro se acturum patronum instruit: discere, qui defensor est. Cicer. II. de Ora- rat. Nihil est negotii huiusmodi causam cog- noscere. Recte igitur de causa discenda nihil præcipitur. Et rursum, Nisi forte existimatis a Manio Curio causam didicisse L. Crassum. J. F. Gronov.

⁵ Officio] Honestati, quam non nisi e- mendatissimi propositam habent. Idem.

omnes sequuntur, dulcior? Hac de re & ego, & Calvifius, homo magni iudicii, tuique amantissimus, te accusamus quo- tidie. Comitiam tamen, quando ex his pendes, quantum fa- cere possumus, quod multis de causis reipublicæ arbitramur conducere, in Ianuarium mensẽ protrudimus. Vince igitur, & vale.

CICERO LEPIDO S.

XXVII. **Q**UOD mihi, pro summa erga te benevolentia, magnæ curæ est, ut quam amplissima dignita- te sis, moleste tuli, te senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ¹ ornatus summis honoribus. Pacis inter cives conciliandæ te cupidum esse lætor. Eam si a servitute sejungis, consules & reipublicæ, & dignitati tuæ. Sin ista pax perditum hominem ² in possessionem impoten- tissimi dominatus restitutura est, hoc animo scito esse omnes fanos, ut mortem servituti anteponan. Itaque sapientius, meo quidem iudicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque senatui, nec populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies lite- ris. Tu pro tua prudentia, quid optimum factum sit, videbis.

ARG. Lepidum leviter objurgat, quod summis honoribus ornatus ab senatu, gratias etiam triumpho, ut Phil. XIII. & status e- non egerit: & ne pacem cum Antonio conciliare nitatur, admonet. Anno U. C. 710.

¹ Ornatus summis honoribus] Supplicatio- ne ei decreta, ut Phil. III. legitur, post questri inaurata: de qua, Phil. V. Man. ² In possessionem] Unde prælio Mutinenti dejectus erat Antonius. Idem.

CICERO TREBONIO S.

XXVIII. **Q**UAM vellem ¹ ad illas pulcherrimas epulas me Idibus Martiis invitasses! ² reliquiarum nihil haberemus. At nunc cum his tantum

Tom. VII.

Z z

ARG. Dolet se non fuisse participem con- jurationis in Cæsarem, ut Antonium una oppressissent, qui nunc tantas turbas creat: deinde suam libertatis recuperandæ studium declarat. Anno U. C. 710.

¹ Trebonio] Viro consulari. Asiæ regen- ti, post obitum Cæsaris. Epist. 16. lib. XII. & Plutarchus in Bruto. Unus fuit ex iis, qui de Cæsare necando conjuraverant. Oc- cidit cum postea Dolabella. Epist. 12. lib.

XII. Dio lib. XLVII. Manus.

² Ad illas pulcherrimas epulas] Ad faci- nus illud egregium, cum Cæsarem idibus Mart. occidisset. Idem.

³ Reliquiarum nihil haberemus] Non mo- do Cæsar, sed Antonius quoque interfectus esset. Simile principium epist. 4. lib. VI. Vellem idibus Mart. me ad cenam invitasset: reliquiarum nihil fuisset. Nunc me reliquæ vestrae exercent. Idem.

negotii est, ut vestrum illud divinum in rempublicam beneficium nonnullam habeat querelam. Quod vero a te, viro optimo, seductus est, tuoque beneficio adhuc vivit hæc peccatis: interdum, quod mihi vix fas est, tibi subiraſcor. Mihi enim negotii plus reliquisti uni, quam, præter me, omnibus. Ut enim primum post Antonii ⁵ foedissimum discessum senatus haberi libere potuit, ad illum animum meum reverti pristinum, quem tu cum cive acerrimo, patre tuo, in ore & amore semper habuisti. Nam, cum senatum a. d. XIII Kal. Januarias tribuni plebis vocavissent, ⁶ deque alia re referrent, totam rempublicam sum complexus, egique acerrime, senatumque jam languentem & deſessum ad pristinam virtutem consuetudinemque revocavi, magis animi, quam ingenii viribus. Hic dies, meaque contentio atque actio, spem primum populo Romano attulit libertatis recuperandæ. Nec vero ipse postea tempus ullum intermisi de republica non cogitandi solum, sed etiam agendi. Quod nisi res urbanas actaque omnia ad te perferri arbitrarer, ipse percriberem; quanquam eram maximis occupationibus impeditus. Sed illa cognosces ex aliis; a me pauca, & ea summam: Habemus fortem senatum, consulares partim timidos, partim male sentientes. Magnam damnum factum est ⁷ in Servio. L. Cæsar optime sentit: sed, quod ⁸ avunculus est, non acerrimas dicit sententias. Consules egregii: præclarus D. Brutus: ⁹ puer egregius Cæsar, de quo spero equidem reliqua. Hoc vero certum habeto,

⁴ Seductus est] Philip. XIII. O Sparacæ, sceleratum Trebonium autus es scribere? quo scelere, nisi quod te istas Mari, a debita tibi posse seducti? Idem ex Dionis lib. XLIV. cognovimus. Idem.

⁵ Foedissimum discessum] Ex urbe in Galliam Cisalpinam. Corrad. Vide Philip. III. cap. 9. extremo.

⁶ Deque alia re] De praefidio Coss. defensorum. Epist. 6. lib. XI. Corrad.

⁷ In Servio] Sulpicio. Vide Philip. IX. cap. 9. extremo.

⁸ Avunculus] M. Antonii. Idem.

⁹ Puer egregius Cæsar] Modo adolescentem, modo puerum, quo magis laudet, Cæsarem appellat. Annum enim agebat XIX. ut Velleius Tacitusque literis mandarunt. Epist. 7. lib. I. Ne adolescentem vel puerum

porius Cæsarem iudices temere scisse. Et Epist. 25. lib. XII. Puer egregius praefidium sibi primum & nobis, deinde summa reip. comparavit. Et epist. ad M. Brutum: Cæsaris pueri misifica indoles virtutis. Et Phil. III. C. Cæsar, adolescens, pene potius puer, &c. Item Phil. IV. & alibi. Manutius. Indignissime tulit Octavianus, se puerum appellari, & inter præcipuos prætextus bellorum civilium hic fuit, teste Dione lib. XLV. Hinc senatus decrevit, ne Octavianus vocaretur puer, ut notavit Servius ad Virgii. Eclog. I. v. 44. Vide Casaub. ad Sueton. August. cap. 12. & Cic. Philip. XIII. cap. 11. Novendecim annorum erat Octavianus cum hoc bellum susciperet contra Antonium. Græv.

heto, nisi ille ¹⁰ veteranos celeriter conscripſſet, ¹¹ legionesque duæ de exercitu Antonii ad ejus se auctoritatem ¹² contulissent, atque is oppositus esset terror Antonio, nihil Antonium sceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuisse. Hæc tibi etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. Plura scribam, si plus otii habuero. Vale.

¹⁰ Veteranos] Cic. Philip. V. cap. 8. & 16. Sueton. Aug. cap. 10. Hæc legio Evocatorum fuit appellata, quod missi facti a militia rursus ad eam convocarentur. Dion. lib. XLV. Idem.

¹¹ Legionesque duæ] Martia & Quarta. Corrad. Vide Vell. Paterc. II. 61. Cic. Philip. V. 11. & XI. 8.

¹² Contulissent] Relicto M. Antonio, Brundisium revertente. Corrad.

CICERO AMPIO BALBO.

XXIX. DE meo studio erga salutem & incolunitatem tuam, credo te cognosse ex literis tuorum: quibus me cumulatissime satisfacisse certo scio: nec his concedo, quanquam sunt singulari in te benevolentia, ut te saluum malint, quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quam ipsi, hoc tempore prodesse possim: quod quidem nec desitii facere, nec desistam: & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono animo magnoque sis, meque tibi nulla re defuturum esse confidas. Pridie Nonas Quintiles.

ARG. De studio suo erga Appium exultantem scribit, eumque bonam spem habere jubet. Anno U. C. 710.

Ampio Balbo] Sic Manutius, & Sigonem scribit, eumque bonam spem habere ille fuerit, nesciunt interpretes.

GALBA CICERONI S.

XXX. SEPTIMO-DECIMO Kalend. Maii, quo die Pansa in castris Hirtii erat futurus, cum quo ego eram
Z z z (nam

ARG. Galba prælium exponit ad Mutinam factum, victoriamque de Antonio relatum. Anno U. C. 710.

Galba] Periti rerum Romanarum, Sulpicia gentis cognomen esse Galbam, non ignorant. Si quis testimonium querit, Suetonius legit, qui nepotem hunc fuisse ait Ser. Galbae illius, temporum suorum eloquentissimi, prostratum autem Galbae imperatoris quem utrunque Sulpicium fuisse, tum Suetonius ipse, tum alii testantur. Addit idem Galbam hunc, ob repulsum consulatum, in-

fen-

(nam ei obviam procefferam millia passuum centum , quo maturius veniret) Antonius legiones eduxit duas , secundam , & quintam-tricesimam , & ² cohortes pratorias duas , unam suam , alteram Silani , ³ evocatorum partem . Ita obviam venit nobis , quod nos quatuor legiones tironum habere solum arbitrabatur . Sed noctu , quo tutius venire in castra possemus , legionem Martiam , cui ego praesse solebam , & duas cohortes pratorias miserat Hirtius nobis . Cum equites Antonii apparuissent , contineri neque legio Martia , neque cohortes pratoriae potuerunt : quas sequi coepimus coacti , quoniam eas retinere non poteramus . Antonius ad ⁴ Forum Gallorum suas copias continebat : neque sciri volebat , se legiones habere : tantum equitatum , & levem armaturam ostendebat . Posteaquam vidit se invito ⁵ legionem ire Pansa , sequi se duas legiones iussit tironum . Posteaquam angustias paludis , & silvarum transivimus , acies est instructa a nobis duodecim cohortium . Nondum venerant legiones duae . Repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit , & sine mora concurrir . Primo ita pugnatum est , ut acrius non posset ex utraque parte pugnari : est dexterius cornu , in quo ego eram cum Martiae legionis cohortibus octo , impetu primo fugaverat legio nem tricesimam-quintam Antonii , ut amplius passus quingentos ultra aciem , quo loco steterat , processerit . Itaque , cum equites nostrum cornu circuire vellent , recipere me capi , & levem armaturam opponere Maurorum equitibus , ne aversos nostros aggredirentur . Interim video me esse inter Antonianos , Antoniumque post me esse aliquanto . Repente equum

immisi
 sensum Julio Caesari , cuius legatus in Gallia fuerat , conspiciat in eam cum Cassio & Bruto . Quod Appianus lib. II. & Antonii confirmat epistola , ad Hirtium Octavianumque Caesarem missa : cuius habes verba Phil. XIII. cap. 16. *Manus.*

² *Cohortes pratorias*] Erant grandes & e-decumate , quae circa Imperatorem erant , instructae primo a P. Scipione . Vide Festum *Pratoria cohors* . Olim autem tantum unam habebat Imperator , sed per bella civilia auctae sunt hae cohortes , & unus plures habebat . Vide J. Lips. lib. II. de Milit. Rom. dial. 4. *Græv.*

³ *Evocatorum*] Sunt veterani , qui exple-tis stipendiis sponte in gratiam Consulum aut Ducum militiam sumebant , & precibus , literis , ac nunciis evocabantur , non in de-lectu scribebantur , ideo dicti sunt *evocati* . Vide Lips. I. de Milit. Rom. Dial. VIII. l. not. 10. ubi de veteranis .

⁴ *Forum Gallorum*] Id ipsum castellum , quod nunc vocatur *Cast. Franco* , esse *Forum Gallorum* , vicum olim , quem celebrem reddiderint bella civilia , ostendit Cluverius lib. I. cap. 28. *Græv.*

⁵ *Legionem ire*] Martiam . *Corrad.*

immisi ad eam legionem tironum , quae veniebat ex castris , scuto rejecto . Antoniani me insequi . nostri pila conicere velle . Ita nescio quo fato sum servatus , quod sum cito a nostris cognitus . In ipsa Æmilia , ubi cohors Caesaris pratoria erat , diu pugnatum est . Cornu sinisterius , quod erat infirmius , ubi Martiae legionis duae cohortes erant , & cohortes pratoria , pedem referre coeperunt , quod ab equitatu circumbantur , quo vel plurimum valet Antonius . Cum omnes se recepissent nostri ordines , recipere me novissimus coepi ad castra . Antonius , tanquam victor , castra putavit se posse capere . Quo cum venit , complures ibi amisit , nec egit quidquam . Audita re , Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redeuntis Antonio in sua castra occurrit , copiasque ejus omnes delevit , fugavitque eodem loco , ubi erat pugnatum , ad Forum Gallorum . Antonius cum equitibus hora noctis quarta se in castra sua ad Mutinam recepit . Hirtius in ea castra rediit , unde Pansa exierat , ubi duas legiones reliquerat , quae ab Antonio erant oppugnatae . Sic partem majorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum . Nec id tamen sine aliqua jactura cohortium pratorianarum nostrarum , & legionis Martiae fieri potuit . ⁷ Aquila duae , signa sexaginta sunt relata Antonii . Res bene gesta est . A. d. ⁸ XII Kal. Maii , ex castris .

⁶ *Scuto rejecto*] In humerum , ut ita pedore non munio intelligeret tirones me amicum & suarum partium esse , & ab illis nihil mali meture . J. F. Gronov.

⁷ *Aquila*] Legionum insignia , aquila : signa , manipulorum & centuriarum . *Cellarius* . Vide Plinium , lib. III. cap. 3.

⁸ *XII Kal. Maii*] Malim , XVI Kal. ut

possidie , quam gesta res est , scripserit Galba : quod verisimile viderur . Nam , si XII Kal. id est quatruiduo post praelium scripserit ; omnino aliquid de Pansae vulneribus , ipsoque Bononiam delato , cognovisset , & Cicero significasset . Nam Hirtius postea , cum Antonii castra oppugnaret , ocellus est . *Manusius* .

C. ASINIUS POLLIO CICERONI S. D.

XXXI. **M**INIME mirum tibi debet videri , nihil me scripisse de republica , posteaquam itum est ad arma .

ARG. Excusationem affert , quod studium dit. *Anno U. C. 710.*
 erga temp. suum nondum declaraverit : se- 1 *C. Asinius Pollio*] Caesar , Parthicum bellum cogitans , & magistratus per trien-nium

arma. Nam saltus² Castellonenſis, qui ſemper tenuit noſtros tabellarios, eſti nunc frequentioribus atrociniis infeſtior factus eſt, tamen nequaquam tanta in mora eſt, quanta qui locis omnibus diſpoſiti ab utraque parte ſcrutantur tabellarios, & retinent. Itaque, niſi nave perlata literæ eſſent, omnino neſcirem, quid itic fieret. Nunc vero naſtus occaſionem, poſteaquam navigari coeptum eſt, cupidiffime, & quam creberrime potero, ſcribam ad te. Ne movear ejus³ ſermonibus, quem tametiſi nemo eſt qui videre velit, tamen nequaquam proinde ac dignus eſt, oderunt homines, periculum non eſt. Adeo eſt enim inviſus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo ſit. Natura autem mea, & ſtudia trahunt me ad pacis & libertatis cupiditatem. Itaque illud initium civilis belli ſape deſevi. Cum vero non liceret mihi nullius partis eſſe, quia utrobique magnos inimicos habebam; ea caſtra fugi, in quibus plane tutum me ab inſidiis inimici ſciebam non futurum. Compulſus⁵ eo, quo minime volebam; ne in extremis eſſem, plane pericula non dubitanter adii. Caſarem vero, quod me in tanta fortuna, modo cognitum, vetuſtiſſimorum familiarium loco habuit, dilexi ſumma cum pietate & fide. Quæ mea ſententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus quiſque maxime probarit: quod

juſſus

nium creavit, & provinciis reſtores dedit, & aliis quidem alios, Hiſpaniis vero duabus duos, Lepidum citeriori, Afinium ulteriori. Afinius, vivo adhuc Caſare, in provinciam ivit. Lepidus ad urbem manſit. Poſt Caſaris necem, ubi Antonium, Lepidum, Octavianum conſulens vidit, ad eorum partes cum duabus legionibus ſe contulit, primum fortunatim ſecutus, deinde amicitia quoque permiſus Antonii. Triumphaliſſe eum de Parthiſ, ex factis Capitolinus intelligitur. Valuit eloquentia, orationeſque ſcripſit multas: de quibus non ſemel Quintilianus. At idem, dictum eſt omnium horum hominem, quod ſeris iocique pariter accommodatus eſſet, lib. VI. In Livio deprehendiſſe Paravitatem quandam, lib. I. & VIII. Triſtem & jeſtum in dicendo habitum eſſe, lib. X. Intectum eſſe pluribus locis, etiam inimice, viſta orationis Tullianæ, idemque filium ejus feciſſe, lib. XII. Vide & Scene-

cam, ep. 16. lib. I. Suſforiarum. Primum bibliothecam de manubiis Romæ publicavit, & in ea M. Varronis imaginem viventiſ poſuit. Plinius VII. 30. & XXXV. 2. *Maurelius*.

2 *Castellonenſis*] Caſtulo fuit Oretanorum urbs maxima, Bæticæ ſinis verſus Orientem, ſita ad Bæris ripas, hodie *Caſtona*, de qua vide Ludovici Nonii Hiſpan. antiq. cap. 64. & Sam. Bocharti, Geograph. ſacræ partem II. lib. I. cap. 34. *Græc.*

3 *Sermonibus*] Antonii, aut Lepidi.

4 *Quia utrobique*] Non videtur hæc ratio eſſe commoda, ſed potius contrarium ſuadere, ſive præcedentia ſive ſubſequentia reſpicias. Nam ſi utrobique erant inimici, conſultius utrumque abeſſe. Lego, qui. Ut tantummodo exponat ædum, in quo fuerit. J. F. Gronov.

5 *Eo*] Ad Caſaris exercitum.

juſſus ſum eo tempore, id ita feci, ut appareret invito imperatum eſſe. Cujus facti injuſtiſſima invidia erudire me potuit, quam jucunda libertas, & quam miſera ſub dominatione vita eſſet. Ita, ſi id agitur, ut ruſus in poteſtate omnia unius ſint, quicumque is eſt, ei me profiteor inimicum. Nec periculum eſt ullum, quod pro libertate aut refugiam, aut deprecor. Sed⁶ conſules neque ſenatus-conſulto, neque literis præceperant mihi, quid facerem. Unas enim poſt Idus Martias demum a Panſa literas accepi, in quibus hortatur me, ut Senatui ſcribam, me & exercitum in poteſtate ejus futurum. Quod, cum Lepidus concionaretur, atque omnibus ſcriberet, ſe conſentire cum Antonio; maxime contrarium fuit. Nam quibus com meatibus,⁷ invito illo, per illius provinciam legiones ducerem? aut, ſi cætera tranſiſſem, num etiam Alpes poteram tranſvolare, quæ præſidio illius tenentur? Adde huc, quod perferri literæ nulla conditione poterunt. Sexcentis enim locis excutiuntur, deinde etiam retinentur a Lepido tabellarii. Illud me Cordubæ pro concione dixiſſe, nemo vocabit in dubium, provinciam me nulli, niſi qui ab Senatu miſſus veniſſet, traditurum. Nam de legione triceſima tradenda quantas habuerim⁸ contentiones, quid ego ſcribam? Qua tradita, quanto pro republica infirmior futurus fuerim, quis ignorat? Hac enim legione noli acrius aut pugnacius quidquam putare. Quare eum me exiſtima eſſe, qui primum pacis cupidiffimus ſim; omnes enim cives plane ſtudeo eſſe ſalvos: deinde, qui & me, & Rempublicam vindicare in libertatem paratus ſim. Quod familiare meum tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius eſt. Invidio

6 *Conſules*] Antonius, & Dolabella. Non enim Hirrius & Panſa ſignificari poſſunt, qui tantum ante duos meſes conſulatum inierant, nec multo poſt ad eum Panſa literas miſit. Loquitur autem Afinius de toto tempore poſt Idus Martias, id eſt poſt Caſaris necem. *Manus.*

7 *Invito illa*] Preceperat enim Lepidus Hiſpaniæ citeriori, & (ut ſcripſit Dio) Narbonenſi Galliæ: quod etiam confirmatur epiſt. 33. *Idem.*

8 *Contentiones*] Hic erit ſenſus: Quam vehementer Lepidus & Antonius literis a me contenderint. Quod ſequentiſ epiſtole teſtimonio comprobatur. Sin autem, quod eſt in omnibus meis antiquis libris, *Conciones*, placet: vehementes literas, quales conciones ad populum, vel ad milites ſunt, interpretetur: quod tamen paulo durius videtur: niſi ſi ſerendum in Afinio, cuius orationem duram fuiſſe Tacitus auctor eſt. *Idem.*

deo illi tamen, quod ambulat & jocatut tecum. ⁹ Quares, quanti æstimem? si unquam licuerit vivere in otio, experieris. Nullum enim vestigium abs te recessurus sum. Illud vehementer admiror, non scripsisse te mihi, manendo in provincia, an dudendo exercitum in Italiam, reipublicæ magis satisfacere possim. Ego quidem, etsi mihi tutius ac minus laboriosum est manere, tamen, quia video tali tempore multo magis legionibus opus esse, quam provinciis, quæ præsertim recuperari nullo negotio possunt, constitui, ut nunc est, cum exercitu proficisci. Deinde ex literis, quas Panfæ mihi, cognosces omnia. Nam earum tibi exemplar misi. xvii Kal. April. Cordubæ. Vale.

⁹ *Quares, quanti æstimem?* Ita distincti æstimem illud ambulare & jocari eundem quendum. Mirabere forsitan & rogabis: quanti Cicerone? J. F. Gronov.

C. ASINIUS POLLIO CICERONI.

XXXII. **B**ALBUS ¹ quæstor, magna numerata pecunia, magno pondere auri, majore argenti coactio de publicis exactioibus, ne stipendio quidem militibus reddito, duxit se a Gadibus, & triduum tempestate retentus ² ad Calpen, Kal. Junii trajecit sese in regnum ³ Bogudis, plane bene peculiat. His rumoribus, utrum Gades referatur, an Romam, (ad singulos enim nuntios turpissime consilia mutat) nondum scio. Sed præter furta, & rapinas, & virgis cæcos focios, hæc quoque fecit, ut ipse gloriari solet, eadem, ⁴ quæ C. Cæsar: ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gal-

ARG. Balbi quæstoris sui flagitia exponit: deinde de suo in temp. studio addit. Anno U. C. 710.

¹ *Balbus*] Gaditanus, filius fratris L. Cornelii Balbi, pro quo extat Ciceronis oratio. *Manutius*.

² *Ad Calpen*] Est mons præaltus Hispano littori freti Gaditani adjacens, cui opponitur in Africa *Alysa*, qui crediti sunt esse Herculis Columnæ. Vid. Pomp. Mel. II, 6. & Bocharti Geograph. sacræ Tom. 2, lib. I, cap. 34, *Gæorius*.

³ *Bogudis*] Regis Mauritaniz Tingita-

nz, quæ *Bogudiana* olim est dicta, quamdiu in ea rerum potiebat Bogud. Illo autem pulso a Boccho, Tingitanæ Provinciz nomen accepit. Extenditur a fluvio Mulucha, qui perperam Chylemath dicitur, usque ad Oceanum. Vin. Isaac. Voss. ad Pomp. Mel. I, 5. *Idem*.

⁴ *Quæ C. Cæsar*] Fecit Balbus Gadibus, in qua urbe natus erat, eadem, quæ C. Cæsar Romæ fecerat. *Manut.* Cæsar Laberium, cum mimum suum esset; annulo aureo donavit & quingentis sestertis. Vide Sueton. Jul. cap. 39. *Idem*.

lum, histrionem, summo ludorum die annulo aureo donatum, in ⁵ xiv seshum deduxit; tot enim fecerat ordines equestris loci. ⁶ Quatuorviratum sibi ⁷ prorogavit: comitia ⁸ biennii biduo habuit, hoc est, renuntiavit quos ei visum est: exules rediit, non horum temporum, sed illorum, quibus a seditiosis ⁹ senatus trucidatus, aut expulsum est, Sex. Varo proconsule. Illa vero jam ne Cæsarum quidem exemplo: quod ludis ¹⁰ Prætextam ¹¹ de suo itinere ad L. Lentulum proconsulem sollicitandum ¹² posuit. Et quidem, cum ageretur, flevit, memoria rerum gestarum commotus. Gladiato-ribus autem Fadium quendam, militem Pompejanum, quia, cum ¹³ depressus in ludum bis gratis depugnasset, ¹⁴ auctore sese nolebat, & ad populum confugerat: primum Gallos equites immisit in populum: (conjecti enim lapides sunt in eum, & cum abriperetur Fadius) deinde abstractum ¹⁵ defodit in ludum, & vivum combussit; cum quidem pransus, ¹⁶ nudis pedibus, tunica soluta, manibus ad tergum rejectis, inambularet, & illi misero quirittanti, *Crisis Romanus natus sum*, responderet: *Abi nunc, populi fidem implora*. Bestiis vero cives Romanos, etiam in his ¹⁷ circulatorum quendam

Tom. VII.

A a a

⁵ *In XIV.*] Hoc est, in equestria subsellia theatri: hoc est, equestri dignitate donavit. Ordines quatuordecim subselliorum in theatro assignati erant equestri ordini, quæ & *equestria* dicebantur. *Idem*.

⁶ *Quatuorviratum*] Qui summus in municipiis magistratus erat, ut Romæ consularis. Erat autem municipium Gades. *Manut.*

⁷ *Prorogavit*] Cæsarum exemplo, qui sibi dictatorem prorogaverat. *Idem*.

⁸ *Biennii*] Iturus contra Parthos Cæsar, magistratus in tres annos creavit. *Idem*.

⁹ *Seditiosus*] Decuriones Gaditani. Is enim erat senatus in municipiis. *Idem*.

¹⁰ *Prætextam*] Fabulæ genus, in qua, Romano argumento, prætextati viri, id est, magistratus, inducebantur. *Idem*.

¹¹ *De suo itinere ad L. Lentulum sollicitandum*] L. Cornelius Lentulus consul primus bevi civilis anno Pompejum ex urbe fugientem secutus est, & cum eo post in Græciam transiit. Ad eum Balbus minor, ante quam ex Italia discederet, cum literis, cum mandatis, cum promissione provincie, si Ro-

mam revertisset, a Cæsare missus est. Ep. 9. & 11. ad Atticum lib. VIII. & ad eundem epist. 6. lib. IX. *Idem*.

¹² *Posuit*] Hac de re tota fabulam edidit, sive iustus ut ageretur. *Corrad.*

¹³ *Depressus in ludum*] Per vim & fraudem arenæ adductus, gladiator fieri coactus. Vide notes meas ad Sen. III. de Ira 8. *Gronov.*

¹⁴ *Auctore sese*] Id est, auctoritate sese (& forte ita scripserat Asinius) vel auctoritatem promittente. *Idem*. Pro auctore, H. Stephanus edidit *auctorari*.

¹⁵ *Defodit in ludum*] Cuiusmodi exemplum a Carthagenensibus editum, Cato senior prodidit. *Hominet*, inquit, *defoderunt in terram dimidiatos, ignemque circumposuerunt, ita interfecerunt*. Gellius. *Idem*.

¹⁶ *Nudis pedibus*] Contra morem Romanum. Calceis enim in publico, domi soleis utebantur. *Idem*.

¹⁷ *Circulatores quendam auctioium*] Solitum circumuendo, & ab una ad aliam fe convertendo, nescio quam operam auctioibus dare. J. F. Gronov.

dam auctionum, notissimum hominem¹⁸ Hispali, quia deformis erat, objecit. Cum hujuscemodi portento res mihi fuit. Sed de illo plura coram. Nunc, quod præstat, quid me velitis facere, constituite. Tres legiones firmas habeo, quarum unam vicefimam octavam cum ad se initio belli arcessisset Antonius hac pollicitatione, quo die in castra venisset, denarios quingenos singulis militibus daturum; in victoria vero eadem præmia, quæ suis legionibus; (quorum quis ullum finem, aut modum futurum putavit?) incitatissimam retinui, ægre mehercules: nec retinuissem, si uno loco habuissem, utpote cum¹⁹ singulæ quædam cohortes seditionem fecerint. Reliquas quoque legiones non destitit literis, atque infinitis pollicitationibus incitare. Nec vero minus Lepidus urfit me & suis, & Antonii literis, ut legionem trigessimam mitterem sibi. Itaque quem exercitum neque vendere ullis præmiis volui, nec eorum periculorum metu, quæ victoribus illis portendebantur, diminueret, debetis existimare retentum & conservatum reipublicæ esse: atque ita credere, quodcumque imperassetis, facturum fuisse,²⁰ si, quod iussistis, feci. Nam & provinciam in otio, & exercitum in mea potestate tenui, finibus meæ provinciæ nusquam excessi. Militem non modo legionarium, sed ne auxiliarium quidem ullum quoquam misi: & si quos equites decedentes nactus sum, supplicio affeci. Quarum rerum fructum satis magnum, reipublica salva, tulisse me putabo. Sed reipublica si me satis novisset, & major pars fenatus: majores ex me fructus tulisset. Epistolam, quam Balbo, cum etiam nunc in provincia esset, scripsi, legendam tibi misi: etiam Prætextam, si voles legere, Gallum Cornelium, familiarem meum, poscito. VI Idus Junias, Corduba.

¹⁸ *Hispali*] In Hispania ulteriore, Bætica dicta, cui præerat Afinius, juridici conventus quatuor fuerunt, Gaditanus, Cordubensis, Astigitanus, Hispalensis. Plinius lib. III. cap. 1. *Manus*.

¹⁹ *Singulæ quædam cohortes*] Non tota si-

mul legio, sed cohortes quædam, sejunctæ ab aliis cohortibus. *Idem*.

²⁰ *Si quod iussistis, feci*] Coniunctio: *Quodcumque imperassetis, facturum fuisse, sicut, quod non iussistis, feci*, nempe eo animo erga reipublicam. *J. F. Gronov.*

POLLIO CICERONI S. P.

XXXIII. **S**I vales, bene est: ego quoque valeo. Quod tardius certior fierem de præliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios novem dies retinuit: tamen tantam calamitatem reipublicæ quam tardissime audire optandum est, sed illis, qui prodesse nihil possunt, neque mederi. Atque utinam eodem senatus-consulto, quo Plancum & Lepidum in Italiam arcessistis, me quoque iussissetis venire. Profecto non accepisset reipublica hoc vulnus. Quo si qui latentur in præsentia, quia videntur & duces & veterani Cæsaris partium interiisse; tamen postmodum necesse est doleant, cum vastitatem Italiæ respexerint. Nam & robur & soboles militum interiit, si quidem quæ nuntiantur, ulla ex parte vera sunt. Neque ego non videbam, quanto usui reipublicæ essem futurus, si ad Lepidum venissem: omnem enim cunctationem ejus discussissem, præsertim adjutore Planco. Sed scribenti ad me ejusmodi literas, quas leges, & concionibus videlicet, quas Narbone habuisse dicitur, si miles, palparer plane necesse erat, si vellem commear, per provinciam ejus iter faciens, habere. Præterea verebar, ne si antequam ego incepta perficerem, prælium confectum esset, pium meum consilium raperent² in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio, non major tamen quam Planco, fuit. Itaque a Ga-

A a a 2

ARG. Deplorat acceptam prælio Mutinensi reip. calamitatem; seque communi incendio occurrere paratum ostendit. *Anno U. C. 710.*
¹ *Palparer*] In prima Pollionis epistola: *Unus enim post Idus Martias demum a Panfa literas accepi, in quibus hortatur me ut senatus scribam, &c.* Purgat se quod non Panfæ literis paruerit, senatusque scripserit: consilium enim ejus non sapiens esse vult, rei publicæque inutile, & maxime contrarium rationibus ejus, qui se quæ polliceretur fenatui, posse præstare, & ad exitum perducere velle. Cum enim reipublica lux exortus in Italia indigeret, Lepidusque cum Antonio confectur, si ipse Pollio tam aperte

fenatus scripserit se in ejus fore potestate, auctoritatemque ejus velle defendere, non potuisset suas copias in Italiam per Lepidi provinciam trahere: nec enim commearat suppeditasset Lepidus ei, qui contrariis partibus palam auxilium veniret. Cum igitur quod Panfa suadebat, contrarium esse velle, doceret se recte rexisse consilium suum, bonaque mente semper Lepido ostendisse, se Antonio salutis rationem habiturum, ut reipublicam juvare posset, & ut Lepidum falleret. *Vltor.*

² *In contrariam partem*] Dicerent, me in Italiam venisse, non ut Reip. sed ut Antonio opem ferrem. *Manutius.*

dibus mense Aprili binis tabellariis in duas naves impositis, & tibi, & consulibus, & Octaviano scripsi, ut me faceretis certiozem, quonam modo plurimum possem prodesse republicæ. Sed, ut rationem in eo, quo die prælium Pansa commisit, eodem a Gadibus naves profectæ sunt. Nulla enim post hiemem fuit ante eam diem navigatio. Et hercules longe remotus ab omni suspitione futuri civilis tumultus, penitus in Lusitania legiones in hibernis collocaram. Ita porro festinavit uterque configere, tanquam nihil pejus timerent, quam ne sine maximo reipublicæ detrimento bellum componeretur. Sed, si properandum fuit, nihil non summi ducis consilio gefisse Hirtium video. Nam hæc mihi scribuntur † ex Gallia Lepidi, & nuntiantur, Pansæ exercitum concisum esse, Pansam ex vulneribus mortuum, eodem prælio Martiam legionem interiisse, & † L. Fabatum, & C. Peducæum, & † D. Carfulenum. Hirtiano autem prælio & † quartam legionem, & omnes peræque Antonii casus: item Hirtii. Quartam vero, cum castra quoque Antonii cepisset, a quinta legione concisam esse. Ibi Hirtium quoque periisse, & † Pontium Aquilam: dici etiam Octavianum cecidisse. Quæ si (quod dii prohibeant) vera sunt, non mediocriter doleo. Antonium turpiter Mutinæ obfessionem reliquisse, sed habere

3 *Non major tamen, quam Planco*] Mecum, inquit, agatur iniquissime, si propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio fuit, durius quidquam homines de me suspicentur: cum eundem Antonium hand minus, quam ego, dilexerit Plancus: cui tamen vos confidere cognovi, aceritio simul cum Lepido in Italiam, ut Antonium bello persequerentur. Doleo, melius erga remp. animatum inimicum suum existimari. Inimicitias, aut certe insolentiam, ut credam jam tunc fuisse inter Afranium & Plancum, adducor iis, quæ scripsit Plinius præfatione librorum suorum ad Vespasianum. *Idem.*

4 *Ex Gallia Lepidi*] Est ea Gallia, quam tunc Lepidus tenebat. *Grecus.*

5 *L. Fabatum*] Fabatus Roscia gentis cognomen Lanuvio municipio oriundus. L. autem hic Fabatus descriptus est in argenteo quodam denario. *Vesinus.*

6 *D. Carfulenus*] Qui cohortem præto-

riam Cæsaris Octavii, & Martiam legionem ad Pansam venientem deduxerat. *Cor.*

7 *Quartam*] Cum de casibus Antonii legionibus mentio fiat; Quarta vero non Antonii, sed Hirtii fuerit, qui, ut in Phil. XIV. legitur, eduxit e suis castris contra Antonium & Quartam, & Septimam; & hic statim Hirtii Quarta nominetur, suspicari de mendo facile possum; & fortasse pro Quarta legendum, *Secunda*, non magna mutatione: nam IV. & II. non admodum differunt. Secundam autem cum Antonio fuisse, pater Galbæ ep. 30. & Phil. V. *Mon.*

8 *Pontium Aquilam*] Unum ex percussoribus Cæsaris, legatum hoc tempore D. Bruti: qui T. Munatium Plancum, Antonii duces, paulo ante prælio vicerat: ut est in Phil. XIII. & apud Dionem lib. XLVI. Perit in eadem pugna cum Hirtio. Vide ad Brut. ep. 15. *Idem.*

* equitum * legiones sub signis armatas † tres, & P. Bagien- ni unam, inermes bene multos. Ventidium quoque se cum legione † septima, octava, nona conjunxisse: si nihil in Lepido spei sit, descensurum ad extrema, & non modo nationes, sed etiam servitia concitaturum: Parmam directam: L. Antonium Alpes occupasse. Quæ si vera sunt, nemini nostrum cessandum est; neque expectandum, quid decernat fenatus. Res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes, qui aut imperium, aut nomen denique populi Romani salvum volunt esse. Brutum enim cohortes XVII, & duas non frequentes tironum legiones, quas conscripserat Antonius, habere audio. Neque tamen dubito, quin omnes, qui supersint de Hirtii exercitu, confluant ad eum. Nam in defectu non multum spei puto esse: præsertim cum nihil sit periculosus, quam spatium confirmandi sese Antonio dari. Anni autem tempus libertatem majorem mihi dat, propterea quia frumenta aut in agris, aut in villis sunt. Itaque proximis literis consilium meum expedietur. Nam neque deesse, neque superesse reipublicæ volo. Maxime tamen doleo, adeo & longo & infesto itinere ad me veniri, ut die quadragesimo post, aut ultra etiam, quam facta sunt, omnia nuntientur.

9 *Equitum **] Numerus equitum desideratur in omnibus antiquis libris, præter u- num minime recentem, in quo est, *Equitum* V. id est, quinque millia. Nam veteres numerorum notæ, ducta supra lineam, millia significant. Eam vero lineam sæpe a librariis omisam esse, ignorat nemo. *Man.*

10 *Tres*] Falsum. Vide epist. 34. & lib. XI. ep. 10. *Sub signis autem*, pro non passim, sed ordinatim. *Idem.*

11 *Septima*] Fortasse aliter legendum: nam septima cum Hirtio fuit. Phil. 14. *Idem.*

M. LEPIDUS IMP. ITER. PONT.
MAX. M. T. C. S. P. D.

XXXIV. **S**I vales, bene est: ego valeo. Cum audissem Antonium cum suis copiis, præmissis L. Antonio

ARG. Narrat, Antonio adveniente, quid egerit, & agit gratias Ciceroni, quod ini- que de se rumoribus non crediderit. Anno B. C. 710.

1 *Iter.*] Pro *iterum* scriptum esse credimus: conjungitur autem cum priorè dictione *Imperator*. Nam quoties felicit aliquo prælio factio Imperatores ab exercitu appellati essent,

nio cum parte equitatus, in provinciam meam venire: cum exercitu meo² ab conflente Rhodano castra movi, ac contra eos venire institui. Itaque continuis itineribus ad Forum Vocontium veni, & ultra, castra ad flumen³ Argenteum contra Antonianos feci. P. Ventidius suas legiones tres conjunxit cum eo, & ultra me castra posuit.⁴ Habebat antea legionem secundam, & ex reliquis legionibus magnam multitudinem, sed⁵ inermorum. Equitatum habet magnum. Nam omnis ex praelio integer decessit, ita ut sint⁶ amplius equitum*. Itaque ad me complures milites, & equites ab eo transferunt, & in dies singulos ejus copiae minuuntur. Silanus & Culeo ab eo discesserunt. Nos etsi graviter ab his laesi eramus, quod⁷ contra nostram voluntatem ad Antonium ierant, tamen nostrae humanitatis & necessitudinis causa, eorum salutis rationem habuimus. Nec tamen eorum opera utimur, neque in castris habemus, neque ulli negotio praefecimus. Quod ad bellum hoc attinet, nec senatus, nec reipublicae deerimus. Quae postea egerimus, faciam te certior. Etsi omni tempore summa studia officii, mutuo inter nos certatim constiterunt, pro nostra inter nos familiaritate, &⁸ proinde diligenter ab utroque conservata sunt; tamen non dubito, in tanto & tam repentino reipublicae motu, quin nonnulla de me falsis rumoribus a meis obrestatoribus, me indigna, ad te delata sint, quae tuum animum magnopere moverent, pro tuo amore in rempublicam. Ea te moderate accepisse, neque temere credendum judicasse, a meis procuratoribus certior sum factus: quae mihi, ut debent, gratissima sunt. Memini enim⁹ & illa superiora, quae abs tua voluntate

essent, toties in memoriis titulisque notabant. Quod ex numismatibus, & lapidibus antiquis tam clarum & testatum est, ut non necesse sit id magis confirmare: nam ad sequentem dignitatem nullo modo peririet. Non enim acceptum semel id sacerdotium aliquis nisi morte amittebat. *Victor.*

² *Ab conflente Rhodano*] Ubi Lugdunum.
³ *Argenteum*] Argenteum annem Plinius nominat in Gallia Narbonensi.

⁴ *Habebat antea*] M. Antonius. *Manut.*
⁵ *Inermorum*] Pro, *Inermium*, antequam.

Epist. 12. lib. II. & epist. 14. ad M. Brutum. Sallustius in Jug. *Ab inermis pedibus auxilium petere.* Quadrifarius apud Gellium lib. XVII. cap. 2. *Idem.*

⁶ *Amplius equitum**] Numerus ex vetustis omnibus libris excidit.

⁷ *Contra nostram voluntatem*] Immo ex ipsius voluntate: occulte enim favorebat Antonio. Vide Dionem lib. XLVI. *Manut.*

⁸ *Proinde diligenter*] Enne diligenter. Nam *Proinde* interdum valet *proinde*. *Idem.*

tate profecta sunt ad meam dignitatem augendam & ornandam: quae perpetuo animo meo fixa manebunt. Abs te, mi Cicero, magnopere peto, si meam vitam, & studium diligentissime superioribus temporibus in republica administranda, quae Lepido digna sunt, perspecta habes, ut paria, aut eo ampliora reliquo tempore expectes: & proinde tua auctoritate me tuendum existimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. D. XI Kal. Jun. Ex castris, ex Ponte Argenteo.

⁹ *Et illa superiora*] Cum ei statum equestrem inauratam in Rostris ponendam censuit. Vide Phil. V. *Idem.*

LEPIDUS IMP. ITER. PONT. MAX. SENAT.
POP. PL. Q. R. S. D.

XXXV. **S**I vos, liberique vestri valetis, bene est: ego quidem valeo. Deos, hominesque testor, Patres conscripti, qua mente & quo animo semper in rempublicam fuerim, & quam nihil antiquius communi salute ac libertate judicarem: quod vobis brevi probassem, nisi mihi fortuna proprium consilium extorsisset. Nam exercitus cunctus¹ consuetudinem suam in civibus conservandis, communique pace, seditione facta, retinuit: meque tanta multitudinis civium Romanorum salutis atque incolumitatis causam suscipere, ut vere dicam,² coegit. In qua re ego vos, Patres conscripti, oro atque obsecro, ut privatis offensionibus omissis, summam reipublicam consulatis, neve misericordiam nostram, exercitusque nostri, in civili dissensione, sceleris loco ponatis. Quod si salutis omnium ac dignitatis rationem habueritis, melius & vobis & reipublicam consulatis. Data III Kal. a Ponte Argenteo. Valete.

ARG. Recepti Antonii causam in suos milites confer, dissensionem civium inique fecerunt. *Anno U. C. 710.*

¹ *Consuetudinem suam in conservandis civibus*] Egregia tanta proditoris excusatio. Sed aludat, quod refert Suetonius, Julium acie Pharsalica victorem, proclamasse, ut

civibus parceretur, & cuique suorum, quem vellet, unum partis adversae servare concessisset, cap. 75. J. F. Gron.

² *Coegit*] Hoc & Dio, & Vellejus, & alii prodiderunt. Vide ad hanc sententiam Planci verba, epist. 21. Hostis tamen Lepidus est iudicatus. *Manut.*